

Anna Błaszczuk
Michał Sikora
(Uniwersytet Wrocławski)

KILKA UWAG O PRAWNO-SPOŁECZNYM STATUSIE Kobiet w Chińskiej Republice Ludowej

---

ABSTRACT

SOME REMARKS ON THE LEGAL AND SOCIAL STATUS OF WOMEN IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

This article outlines the historical, cultural and legal background that shaped the position of women in the Middle Kingdom, and the protection of their rights and interests throughout the centuries. In traditionally patriarchal China, women have always assumed a subordinate position to men in the social hierarchy. For centuries, a woman's role was limited by the domestic sphere and absolute submission to men, while a woman's worth was determined solely by her ability to produce offspring, preferably male. A visible shift with regard to women's role in Chinese society took place only in the twentieth century. The first pieces of legislation that comprehensively regulate the status of women were adopted in the People's Republic of China, which officially declared gender equality practically from its very inception. In addition, the People's Republic of China has also taken a number of measures to eradicate the traditional and significant disproportions between men and women visible in almost every area of social life that stemmed, to a large degree, from the influence of Confucianism. Despite the significant improvement in the situation of women – especially with regard to their legal protection – complete gender equality in practical terms has yet to be achieved in China.

KEYWORDS: China, People's Republic of China, women in China, Confucianism, penal law in the People's Republic of China, marriage law in the People's Republic of China, the constitution of the People's Republic of China, gender equality, women's rights, foot binding

SŁOWA KLUCZOWE: Chiny, Chińska Republika Ludowa, kobieta w Chinach, konfucjanizm, prawo karne Chińskiej Republiki Ludowej, prawo małżeńskie Chińskiej Republiki Ludowej, konstytucja Chińskiej Republiki Ludowej, równouprawnienie, prawa kobiet, krępowanie stóp

---

Chiny w aspekcie prawnym starały się nadążać za zmieniającą się rzeczywistością oraz zmieniającą się świadomością społeczeństwa. Podobnie było w kwestii sytuacji prawnospołecznej kobiet w zmieniającej się chińskiej rzeczywistości. Najistotniejsze – jak się wydaje – zmiany w prawnym i społecznym statusie kobiet, zaszły w Państwie Środka przede wszystkim w XX i XXI wieku. W dalszej części opracowania przedstawione zostaną aktualne regulacje prawne Chińskiej Republiki Ludowej mających na celu ochronę praw kobiet oraz dążenie do równouprawnienia. Na przestrzeni kilkudziesięciu ostatnich lat jesteśmy świadkami intensywnego rozwoju gospodarki oraz dokonywania dynamicznych przekształceń kulturowych, ekonomicznych i społecznych w Chińskiej Republice Ludowej. Pojawia się pytanie, czy przemiany objęły także kwestię równouprawnienia chińskich kobiet, tradycyjnie zajmujących niższą pozycję od mężczyzn oraz jak się wydaje słabiej chronionych prawem. O ile słabsze ugruntowanie gwarancyjności praw kobiet nie stanowi *per se* wyłączonej domeny państw z kręgu kultury Dalekiego Wschodu – problem nierówności płci niewątpliwie stanowi zagadnienie o wymiarze globalnym – o tyle można powiedzieć, że w ramach kultur azjatyckich występowało charakterystyczne uprzedmiotowienie kobiet, którego likwidacji nie sprzyjał wieloletni brak właściwej prawnej ochrony ich statusu.

Tradycyjny, patriarchalny model rodzinny oraz model społeczny w Chinach zawsze wiązał się z bardzo niską pozycją kobiet. Nie mogły one posiadać własnego majątku oraz bardzo rzadko zdobywały wykształcenie. Po wydaniu za mąż były wcielane do rodziny męża, tracąc więź z własną rodziną¹. Córki były uważane za niepotrzebny produkt². Związek małżeński był wynikiem kontraktu zawartego pomiędzy rodzinami państwa młodych, a nie woli czy decyzji samych zainteresowanych. Rozwód także był poprzedzony negocjacjami³. Praktykowany był także

---

1 Zob. J.K. Fairbank, *Historia Chin. Nowe spojrzenie.*, Gdańsk 1996, s. 156.

2 Zob. W. Sidichmienow, *Chiny. Karty przestości*, Warszawa 1978, s. 219.

3 Zob. M. Hsi, *The New Marriage Law in The People's Republic of China: Translations, development, and evaluation*, Manhattan 1965, s. 6.

system *Tan Long Hsi*, polegający na tym, że rodzice chłopca wyznaczali mu przyszłą żonę i zabierali ją do domu jeszcze przed jego urodzeniem. Żona więc była często znacznie starsza od męża. W skrajnych przypadkach konflikty i niezadowolenie z tego typu małżeństw miały prowadzić nawet do samobójstw przez utonięcie lub powieszenie⁴.

W konfucjanizmie kobieta nigdy nie była postrzegana w kategorii odrębnego, niezależnego bytu. Jej znaczenie społeczne jest definiowane poprzez pryzmat rodziny, w której wypełnia rolę odpowiednio córki, żony oraz matki. Funkcjonowanie w społeczeństwie sprowadzało się do sfery wewnętrznej (*wai* 外), związanej z zajmowaniem się domem, podczas gdy sfera zewnętrzna, publiczna (*nei* 内) była przypisywana mężczyznom⁵. W myśli konfucjańskiej model właściwego funkcjonowania kobiety kształtowały tzw. trzy posłuszeństwa i cztery cnoty (*san cong si de* 三从四德). Istotę trzech posłuszeństw zawierała konfucjańska zasada o następującym brzmieniu: „Jako dziewczyna – słuchaj ojca, jako żona – męża, jako wdowa – syna”⁶. Był to zatem model zależności kobiety od mężczyzny na przestrzeni jej życia. Przed zamążpójściem, kobieta musiała być posłuszna swojemu ojcu; następnie trafiała pod opiekę męża; a po jego śmierci była zależna od najstarszego syna⁷. Z drugiej strony przedstawiony model w pewnym zakresie stanowił także mechanizm ochrony kobiety przez mężczyznę, pod którego opieką pozostawała na danym etapie życia. Jako cztery cnoty były określane natomiast: moralny charakter (*de* 德), sposób wyrażania się (*yan* 言), odpowiedni wygląd i zachowanie (*rong* 容) oraz pracowitość (*gong* 功)⁸. Bycie cnotliwą kobietą wiązało się z pełnym podporządkowaniem swojego życia mężczyznom, obyczajom oraz rodzinie. Model dobrej kobiety w konfucjanizmie dobrze przedstawia następująca zasada: „Bądź cnotliwa i uległa; spokojna i prawnie w swym zachowaniu; opanowana i ustępliwa w mowie; umiarkowana i wyrafinowana w sposobie poruszania się; dążąca do perfekcji w pracach domowych i hafcie”⁹.

4 *Ibidem*, s. 6.

5 Zob. S.L. Mann, *Gender and sexuality in Modern Chinese History*, Cambridge University Press 2011, s. 6.

6 W. Sidichmienow, *Chiny...*, *op. cit.*, s. 219.

7 M. Hsi, *The New Marriage Law...*, *op. cit.*, s. 5.

8 Zob. A. Zemanek, *Córki Chin i obywatelki świata*, Kraków 2013, s. 43.

9 W. Sidichmienow, *Chiny...*, *op. cit.*, s. 214.

W porządku taoistycznym kobiecie przypisuje się pierwiastek 阴 *yin* oznaczający bierność, zimno, ciemność, miękkość natomiast mężczyźnie – 阳 *yang*, kojarzony z aktywnością, twardością, jasnością. Pomimo, iż koncepcja *yin yang* zakłada harmonię i uzupełnianie się obydwu pierwiastków, w przeciwieństwie do konfucjanizmu wprost statuującego wyższą pozycję jednej płci nad drugą w hierarchii społecznej, to mimo wszystko można dopatrywać się pewnego negatywnego wydzźwięku w kobiecym *yin*¹⁰, kojarzonym z uległością i biernością przypisywaną kobiecie¹¹, podczas gdy wiodąca rola należy do płci męskiej.

Brutalnym przykładem uprzedmiotowienia kobiety w społeczeństwie chińskim był zwyczaj krępowania kobietom stóp, co prowadziło do zdeformowania ich w taki sposób, że jakiegokolwiek przemieszczanie było znacznie utrudnione i spowolnione, a stanie w miejscu sprawiało kobiecie ból, bowiem cały ciężar ciała był przeniesiony na tylną krawędź pięty. Opisywana praktyka zrodziła się na cesarskim dworze w X wieku, a u jej źródeł znajdował się – jak się wydaje – męski fetyszizm. Zdeformowane, nienaturalnie skrócone do około siedmiu centymetrów stopy nazywane były „złotymi liliami”¹². Zgodnie z legendą zwyczaj ten miała zapoczątkować Yao Ning, cesarska konkubina z dworu Li Houzhu, która ciasno owijała swoje stopy jedwabiem, dzięki czemu wyglądały na drobniejsze, a jej taniec nabierał niezwykłej gracji i lekkości. Inne konkubiny zaczęły wówczas naśladować tę praktykę¹³. Początkowo zwyczaj krępowania stóp funkcjonował wśród wyższych warstw społeczeństwa, jednak z czasem zaczął się rozprzestrzeniać na masy chłopskie. Paradoksalnie, zwyczaj umyślnego deformowania stóp małym dziewczynkom przez ich matki (co związane było z długotrwałym bólem oraz powikłaniami takimi jak na przykład ropienie rany, wrastanie paznokci w ciało, odpadanie palców wskutek niedokrwienia, a także infekcje prowadzące do śmierci) miał być wyrazem troski o byt posiadaczki „złotych lotosów”, bowiem właściwie skrópowane stopy były wyznacznikiem pozycji społecznej kobiety i podnosiły jej wartość. Wierzano w takie powiedzenia, jak: „piękność wymaga cierpienia; każda para zabandażowanych stóp kosztuje wannę też”¹⁴.

10 Zob. S.B. Ortner, *Is female to male as nature is to culture?*, [w:] *Woman, culture and society*, M. Rosaldo, L. Lamphere (red.), Stanford University Press 1974, s. 68.

11 A. Zemanek, *Córki Chin...*, *op. cit.*, s. 40.

12 J.K. Fairbank, *Historia...*, *op. cit.*, s. 157–158.

13 W. Sidichmienow, *Chiny...*, *op. cit.*, s. 217.

14 *Ibidem*, s. 216.

Zmiany tradycyjnego postrzegania kobiet i modelu rodziny rozpoczęły się na przełomie XIX i XX wieku wraz z działalnością zachodnich misjonarzy, którzy zakładali szkoły w celu edukowania dziewcząt. Pomimo edyktów zakazujących bandażowania stóp z 1672 r. (edykt cesarza Kangxi) oraz 1902 r. (edykt cesarzowej Cixi, wydany wskutek nacisku misjonarzy), dopiero od 1912 roku można mówić o podejmowaniu skutecznych działań w celu położenia kresu krępowaniu stóp. Rozpoczęto narodową kampanię „uwalniania stóp”, w ramach której został utworzony system kar i kontroli przeprowadzanych przez urzędników administracyjnych. Chroniono przy tym przede wszystkim te kobiety, na których jeszcze nie rozpoczęto bandażowania stóp, ponieważ raz ukształtowane „złote lotosy” już nie mogły powrócić do pierwotnego kształtu. Prowadzono także uświadamiającą kampanię za pośrednictwem prasy. Narodowa kampania przyniosła efekty w latach trzydziestych XX wieku, jednak proceder krępowania stóp przez pewien czas utrzymywał się jeszcze na obszarach wiejskich¹⁵.

Za ważny przełom w dotychczasowym statusie i społecznej roli kobiet należy uznać powstanie Chińskiej Republiki Ludowej 1 października 1949 r. Komunistyczna Partia Chin w zasadzie od czasów swojego powstania optowała za równouprawnieniem¹⁶. W 1949 roku Partia powołała do życia *All – China Women’s Federation*, pozarządową organizację obywatelską działającą po dzień dzisiejszy, której głównym zadaniem ma być stanie na straży interesów kobiet i ochrona ich praw.

Mao Zedong miał powiedzieć, że „Kobiety podtrzymują połowę nieba” (*fu nu neng ding ban bian tian* 妇女能顶半边天)¹⁷. Wyzwolenie kobiet spod „męskiej i rodzinnej dominacji” miało jednak początkowo wymiar czysto teoretyczny, bowiem w praktyce kobiety pomimo podejmowania pracy na pełen etat, otrzymywały i zajmowały gorzej płatne posady. Wciąż musiały odpowiadać za dom, miały znikomy dostęp do środków antykoncepcyjnych i często padały ofiarą gwałtów¹⁸. W 1950 r.

¹⁵ Zob. A. Lipka, *Siostry Kopciuszka. O krępowaniu stóp w Chinach*, „Loża Wschodu” 2012, Nr 1(2), s. 19.

¹⁶ Zob. B. Levy, *The Status of Women in the People’s Republic of China*, University of Houston 2012, s. 10.

¹⁷ Zob. A.L. Lee, *Holding Up Half The Sky: Democracy and its Implications for Chinese Women*, „CUREJ: College Undergraduate Research Electronic Journal” 2009, <http://repository.upenn.edu/curej/101>, s. 13.

¹⁸ J.K. Fairbank, *Historia Chin...*, *op. cit.*, s. 323.

uchwalono nowe Prawo Małżeńskie¹⁹, składające się z dwudziestu siedmiu artykułów. Zreformowanie instytucji małżeństwa należało do priorytetów Chińskiej Republiki Ludowej od czasu jej ustanowienia, oraz stanowiły przedmiot osobistego zainteresowania Mao Zedonga. Po ogłoszeniu ustawy Partia Komunistyczna prowadziła działania propagandowe na szeroką skalę, posługując się różnymi rodzajami mass mediów w celu szerzenia świadomości społecznej odnośnie przełomowych regulacji prawnych²⁰. Między innymi wydano skierowaną przede wszystkim do mniej wykształconych obywateli książkę „Rewolucja małżeństwa” autorstwa Niu Chich, która w dwudziestu rozdziałach, prostym i przystępnym językiem opisywała i wychwalała nowe przepisy²¹. W nowej ustawie odcinano się od starego, tradycyjnego porządku, w którym powszechne były małżeństwa aranżowane, bigamia, zakaz ponownego wychodzenia za mąż przez wdowy. Małżonkowie mieli wstępować w związek wyłącznie z własnej, nieprzymuszonej woli, kobiety miały mieć w rodzinie prawa i obowiązki równe mężczyznom, wprowadzono monogamię, obydwu stronom zagwarantowano możliwość wystąpienia o zakończenie małżeństwa przez rozwód. Nowe prawo uzyskało duży rozgłos i dotarło do szerokich rzeszy ludzi, także na wsiach. Należy jednak wskazać, że jego odbiór był różny w zależności od pozycji społecznej. O ile dla lepiej wykształconej i posiadającej większą styczość z „zachodnim” modelem małżeństwa klasy średniej i wyższej wprowadzone ustawodawstwo spotkało się z akceptacją, o tyle robotnicy i mieszkańcy obszarów wiejskich pozostawali zwolennikami „feudalnego” małżeństwa²². Początkowy opór przejawiał się w zaostrzeniu prześladowań wobec kobiet, przede wszystkim wobec tych, które chciały się rozwieść lub ponownie wyjść za mąż. Statystyki wskazują mimo wszystko na duży wzrost popularności spraw rozwodowych, w większości wszczynanych przez kobiety. Od stycznia do maja 1951 roku, sądy ludowe w centralno-południowym regionie Chin rozpatrzyły 3 288 spraw na podstawie nowej ustawy, z czego 2 597 (a więc niemal 79%) stanowiły sprawy rozwodowe²³.

19 Zob. ustawa: Prawo Małżeńskie Chińskiej Republiki Ludowej, uchwalone i ogłoszone przez Centralny Rząd Ludowy 1 maja 1950 r., które straciło moc wraz z wejściem w życie nowej ustawy z dnia 10 sierpnia 1998 roku.

20 M. Hsi, *The new marriage...*, *op. cit.*, s. 23.

21 *Ibidem*, s. 3.

22 *Ibidem*, s. 26.

23 *Ibidem*, s. 32–33.

Wpływu ideologii komunistycznej na status kobiet nie można jednak rozpatrywać jedynie jako jednoznacznie pozytywnego procesu. Wprowadzona przez władze Chin w 1977 roku²⁴ polityka jednego dziecka katastrofalnie odbiła się bowiem na ilości kobiet w społeczeństwie. Według Stevena Moshera, przewodniczącego *Population Research Institute*, polityka jednego dziecka mogła pochłonąć nawet 400 mln ludzkich istnień²⁵, przy czym można przypuszczać, że zdecydowaną większość ofiar stanowiły dzieci płci żeńskiej. Główną konsekwencją polityki jednego dziecka jest znaczny niedobór kobiet w Chinach, szacuje się, że nawet 11 milionów kawalerów nie będzie miało szansy na znalezienie sobie żony. Efektem nierównowagi płci jest porywanie kobiet w celu zmuszenia do zawarcia małżeństwa. Pomiedzy 1990 a 2008 rokiem od przymusowych małżeństw będących wynikiem nielegalnego handlu kobietami zostało ocalonych około 64 tysięcy kobiet, przy czym liczba niewykrytych procederów pozostaje nieznana²⁶.

Prawna ochrona kobiet w ChRL jest obecnie uregulowana przede wszystkim w:

- Konstytucji²⁷,
- Ustawie o ochronie praw i interesów kobiet²⁸,
- Prawie Karnym²⁹,

---

²⁴ W praktyce realizowana od roku 1979.

²⁵ Zob. S.W. Mosher, *China's One-Child Policy Toll Reaches 400 Million*, artykuł z 21 sierpnia 2011 roku na stronie internetowej Population Research Institute: <https://www.pop.org/content/chinas-one-child-policy-toll-reaches-400-million>.

²⁶ Zob. Żaneta Rachwaniec-Szczecińska, *Synowie jedynacy i znikające córki – o pozycji kobiet w Chinach*, [w:] *Pisma humanistyczne*, z. IX, A. Kandzia, M. Kucharski, T. Okrasa (red.) Wydzał Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego 2013, s. 225.

²⁷ Konstytucja Chińskiej Republiki Ludowej (中华人民共和国宪法), uchwalona i ogłoszona na piątej sesji piątego Narodowego Ludowego Kongresu Chińskiej Republiki Ludowej 4 grudnia 1982 roku, kilkakrotnie nowelizowana.

²⁸ Ustawa Chińskiej Republiki Ludowej o ochronie praw i interesów kobiet, uchwalona i ogłoszona na piątej sesji siódmego Narodowego Kongresu Ludowego Chińskiej Republiki Ludowej, znolizowana zgodnie z Decyzją o zmianie ustawy o ochronie praw interesów i kobiet, uchwaloną i ogłoszoną Narodowego Kongresu Ludowego 28 sierpnia 2008 roku.

²⁹ Prawo Karne Chińskiej Republiki Ludowej (中华人民共和国刑法), stanowiące Chiński Kodeks Karny, uchwalony 1 lipca 1989 r. na drugiej sesji piątego Narodowego Kongresu Ludowego Chińskiej Republiki Ludowej, zmieniony na piątej sesji ósmego Narodowego Kongresu Ludowego Chińskiej Republiki Ludowej, promulgowany przez zarządzenie nr 83 Prezydenta Chińskiej Republiki Ludowej w dniu 14 marca 1998 r., zwany w dalszej części niniejszego artykułu KKChRL.

- Prawie Małżeńskim³⁰,
- Prawie Pracy³¹,
- częściowo w innych ustawach.

Podstawową regulację w przedmiocie statusu prawnego kobiet w Chinach stanowi artykuł 48 Konstytucji, zgodnie z którym kobiety w Chińskiej Republice Ludowej korzystają na równi z mężczyznami z praw we wszystkich dziedzinach życia, w tym w sferze politycznej, ekonomicznej, kulturalnej, społecznej oraz rodzinnej. Deklarowana jest ochrona praw i interesów kobiet, równego wynagrodzenia za taką samą pracę oraz dostęp płci żeńskiej do zatrudnienia.

Rozwinięcie postanowień Konstytucji Chińskiej Republice Ludowej, a zarazem najbardziej szczegółową oraz kompleksową regulację mającą za przedmiot ochronę praw kobiet stanowi Ustawa z dnia 3 kwietnia 1992 roku o ochronie praw i interesów kobiet (w dalszej części artykułu zwana UOPIK), uchwalona ponad dekadę po ratyfikowaniu przez Chińską Republikę Ludową w 1980 roku Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet³². W piśmiennictwie zwraca się uwagę że do ważnych zalet UOPIK należy zaangażowanie lokalnych podmiotów do szerzenia równouprawnienia oraz ustanowienie kar za naruszanie przewidzianych postanowień³³. Ustawa uległa ważnej nowelizacji w 2005 roku i obecnie składa się na nią 61 artykułów. W nowej

-
- 30 Prawo Małżeńskie Chińskiej Republice Ludowej (tzw. drugie prawo małżeńskie), uchwalone na trzeciej sesji piątego Narodowego Kongresu Ludowego Chińskiej Republice Ludowej 10 sierpnia 1980 roku i tegoż dnia promulgowane zarządzeniem nr 9 Przewodniczącego Narodowego Kongresu Ludowego; zmienione zgodnie z Decyzją o zmianie prawa małżeńskiego Chińskiej Republice Ludowej przyjętą na dwudziestej pierwszej sesji dziewiątego Narodowego Kongresu Ludowego Chińskiej Republice Ludowej dnia 28 kwietnia 2001 roku.
- 31 Prawo Pracy Chińskiej Republice Ludowej, uchwalone na ósmej sesji ósmego Narodowego Kongresu Ludowego Chińskiej Republice Ludowej w dniu 5 lipca 1994 roku, promulgowane przez zarządzenie nr 28 Prezydenta Chińskiej Republice Ludowej.
- 32 *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)*, uchwalona rezolucją nr 34/180 Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 18 grudnia 1979 roku, która weszła w życie 3 września 1981 roku; zwana także międzynarodową kartą praw kobiet, stanowiącą pierwszy dokument międzynarodowy, w którym podjęto próbę stworzenia definicji pojęcia dyskryminacji kobiet.
- 33 Zob. Ch.L. Brown, *The Rights and the Interests of Women in People's Republic of China. Implementation of a new law*, [w:] *Modernizing China*, t. 62, D.K. Vajpeyi (red.), Brill 1994, s. 116.

regulacji dodano między innymi postanowienia. Warto zauważyć, że w artykule pierwszym UOPIK, który wylicza motywy uchwalenia ustawy, oprócz dość oczywistych przesłanek, jak ochrona praw i interesów kobiet oraz szerzenie równouprawnienia płci, wymienia się także „umożliwienie pełnego udziału kobiet w socjalistycznej modernizacji”. W UOPIK wyróżniono sześć zasadniczych płaszczyzn ochrony praw i interesów kobiet w Chińskiej Republice Ludowej, opisanych w sześciu oddzielnych rozdziałach, a mianowicie: prawa polityczne; kultura i edukacja; praca i zabezpieczenie społeczne; własność; prawa osobiste; małżeństwo i rodzina. We wszystkich wyżej wymienionych sferach Państwo deklaruje kobietom korzystanie z przyznanych im praw na równi z mężczyznami.

Pierwszy rozdział UOPIK zawiera postanowienia ogólne, traktujące o równouprawnieniu, zapobieganiu dyskryminacji i nadużyciom względem kobiet, zastrzeżeniu środków ochrony praw i interesów kobiet, promowaniu i szerzeniu samoakceptacji, a także nagradzaniu organizacji i osób osiągających znaczne sukcesy w działaniu na rzecz równouprawnienia kobiet. Ochrona praw i interesów kobiet jest uznana za powszechny obowiązek całego społeczeństwa. W zakresie praw politycznych, uregulowanych w rozdziale drugim UOPIK należy wskazać przede wszystkim na treść artykułu jedenastego, zgodnie z którym kobietom i mężczyznom przysługuje równe prawo do czynnego jak i biernego udziału w wyborach. Ponadto ustęp drugi opisywanego przepisu stanowi, że wśród deputowanych do Narodowego Kongresu Ludowego oraz lokalnych kongresów ludowych, a także członków komitetów miejskich oraz wiejskich powinna znajdować się odpowiednia liczba deputowanych płci żeńskiej, przy czym Państwo ma podjąć środki w celu stopniowego zwiększania proporcji kobiet zasiadających w kongresach.

W odniesieniu do praw i interesów związanych z kulturą i edukacją (trzeci rozdział UOPIK) po raz kolejny deklarowany jest egalitaryzm. Kobietom zapewnia się dostęp do podjęcia edukacji w szkole wyższej, posiadania tytułów naukowych, oraz studiowania za granicą. Żadna uczelnia nie może podczas naboru studentów nie może odmówić przyjęcia kandydatki ze względu na płeć lub ustanawiać wyższych standardów w odniesieniu do kobiet. Organy państwa, publiczne organizacje, przedsiębiorstwa i instytucje powinny poprzez implementowanie odpowiednich przepisów zapewniać kobietom równy dostęp i udział w aktywnościach naukowych, technologicznych, literackich, artystycznych i tym podobnych. UOPIK zawiera także szereg postanowień odnoszących się do pracy oraz ubezpieczenia

społecznego, stanowiąc w tym przedmiocie uzupełnienie odrębnych ustaw. Przepisy zawarte w rozdziale czwartym deklarują równość wynagrodzeń za taką samą pracę, a także stanowią o obowiązku jednostek zapewnienia specjalnej ochrony kobiet podczas miesiączki, ciąży, karmienia piersią. Żadna jednostka nie może zredukować wypłaty, zwolnić lub wypowiedzieć umowy o pracę lub o świadczenie usług z powodu, że kobieta jest zamężna, w ciąży, na urlopie macierzyńskim lub w okresie karmienia piersią, chyba że pracownica sama wnosi o rozwiązanie umowy o pracę lub umowy o świadczenie usług. Zgodnie z postanowieniami rozdziału piątego, kobietom przysługuje również równe prawo do własności.

W rozdziale piątym, regulującym prawa osobiste warto zwrócić zwłaszcza uwagę na artykuł 38, stanowiący o nienaruszalności prawa kobiet do życia oraz zdrowia. Przepis kazuistycznie zabrania takich praktyk, jak: topienie, porzucanie oraz mordowanie dzieci płci żeńskiej. Warto zauważyć, że jest tu mowa o czynach szeroko praktykowanych oraz tolerowanych społecznie w historii Chin z uwagi na preferencję rodzenia chłopców. Zabrania się także dyskryminacji, znęcania się nad kobietami, które urodziły dziecko płci żeńskiej lub są bezpłodne, a także okrutnego traktowania prowadzącego do uszkodzeń ciała lub śmierci. W kontekście omawianych przepisów warto wspomnieć o postanowieniach artykułu 32 i 37 Ustawy o opiece medycznej dla kobiet i dzieci³⁴, zgodnie z którymi zakazane są badania prenatalne mające na celu ustalenie płci dziecka, o ile nie jest to niezbędne z przyczyn medycznych. Członkowie personelu medycznego dopuszczający się tego czynu mogą otrzymać sankcję administracyjną, a w poważnych przypadkach zakaz wykonywania zawodu.

W ramach rozdziału szóstego ustawy uregulowano prawa i interesy odnoszące się do małżeństwa i rodziny, w którym został między innymi przewidziany zakaz przemocy domowej. Obydwójgu rodzicom przysługują równe prawa do opieki nad dzieckiem. Mąż nie może wytoczyć powództwa o rozwiązanie małżeństwa w czasie, gdy żona jest w ciąży, a także gdy nie upłynął rok od urodzenia dziecka.

Wszelkstronną regulację ochrony praw i interesów kobiet scala rozdział siódmy UOPIK, zawierający zasadnicze postanowienia w zakresie

---

34 Ustawa Chińskiej Republiki Ludowej o opiece medycznej dla kobiet i dzieci, uchwalona na dziesiątej sesji ósmego Narodowego Kongresu Ludowego 27 października 1994 roku, tegoż dnia promulgowana przez zarządzenie nr 33 Prezydenta Chińskiej Republiki Ludowej.

odpowiedzialności prawnej, umożliwiające dochodzenie przez kobiety roszczeń związanych z naruszeniem ustawy. Omawiana sekcja stanowi zarys procedury poszukiwania przez kobiety pomocy w zakresie ścigania oraz prowadzenia spraw związanych z naruszeniami postanowień UOPIK³⁵. O ile jednak w opisywanym rozdziale przewidziana jest odpowiedzialność administracyjnoprawna oraz cywilnoprawna za łamanie poszczególnych praw kobiet, UOPIK nie ustanawia kar samodzielnie, odwołując się do odpowiednich przepisów uregulowanych w innych ustawach. Ustawa wskazuje jednak na działania, które może podejmować pokrzywdzona kobieta w ramach dochodzenia swoich praw. Przykładowo, zgodnie z artykułem 52 ustawy, kobieta znajdująca się w ciężkiej sytuacji (pomimo ogólnego sformułowania chodzi tu prawdopodobnie o sytuację materialną), może zwrócić się do odpowiedniego urzędu (instytucji pomocy prawnej) lub sądu ludowego w celu udzielenia pomocy prawnej. Kobieta może także złożyć skargę odpowiedniej organizacji, w której to następnie organizacja powinna zgłosić się do odpowiedniego urzędu lub jednostki organizacyjnej powołanej do ścigania i prowadzenia spraw opisywanych naruszeń oraz ochrony praw i interesów kobiet. Interesujące postanowienie zawiera artykuł 59, zgodnie z którym w razie gdy podmiot potępia lub znieważa kobietę za pośrednictwem środków masowych lub w inny sposób, urząd do spraw kultury, radia, filmu i telewizji, albo inny właściwy urząd powinien, zgodnie ze swoimi odpowiednimi funkcjami lub uprawnieniami wezwać ten podmiot do sprostowania oraz nałożyć karę administracyjną zgodnie z postanowieniami prawa. Mając na uwadze, że ustawa samodzielnie nie wskazuje określonych sankcji, jakie są przewidziane za naruszenie poszczególnych praw, należy ich poszukiwać w ustawach odrębnych. Przykładowo, artykuł 58 stanowi, że w razie dopuszczenia się wobec kobiety przemocy domowej, gdy takie działanie stanowi naruszenie przepisów wykonawczych administrowania bezpieczeństwem publicznym, ofiara może zwrócić się do organu bezpieczeństwa publicznego o nałożenie sankcji administracyjnej na sprawcę zgodnie z postanowieniami ustawy, a także może wystąpić z powództwem cywilnym do sądu ludowego. Wymiaru sankcji do powyższego naruszenia należy poszukiwać w Przepisach Wykonawczych Chińskiej Republiki Ludowej do kar administracyjnych za naruszenie bezpieczeństwa

---

35 C.L. Brown, *The Rights...*, *op. cit.*, s. 118.

publicznego³⁶, gdzie w artykule 22 statuuje się, że przemoc domowa – w razie gdy naruszenie nie jest na tyle poważne, by zasługiwało na karę – jest zagrożona takimi karami administracyjnymi, jak: areszt do piętnastu dni, grzywna w wysokości do 200 yuanów lub ostrzeżenie. Jeżeli chodzi o działania na drodze cywilnej, właściwe zastosowanie w tym przypadku stanowi artykuł 119 Ogólnych Zasad Prawa Cywilnego³⁷, zgodnie z którym sprawca szkody fizycznej na drugiej osobie powinien pokryć wydatki na leczenie oraz stratę w zarobkach związku z nieobecnością w pracy, a w przypadku osoby niepełnosprawnej także koszty utrzymania. W razie spowodowania skutku śmiertelnego sprawca zobowiązany jest pokryć koszty pogrzebu oraz utrzymania osób pozostających pod opieką zmarłej osoby poszkodowanej. Należy jednak wskazać, że choć przepis ten teoretycznie może być stosowany przeciwko małżonkowi, to w praktyce żony doznające przemocy domowej rzadko podejmują się wszczęcia procesu w celu dochodzenia odszkodowania od swojego męża. W stosunkach między małżonkami opisywana regulacja nabiera znaczenia zazwyczaj dopiero przy okazji wystąpienia przez bitą żonę o rozwiązanie małżeństwa przez rozwód³⁸.

Uwagi wymagają także regulacje odnoszące się do organizacji mających na celu obronę praw kobiet, literalnie wskazujące na środki, jakie organizacje mogą podejmować w razie posiadania informacji o naruszeniach związanych z płcią. Na mocy artykułu 53 UOPIK kobieta, której prawa naruszono, ma prawo zgłosić zażalenie takiej organizacji. Artykuł 54 UOPIK ustanawia na organizacjach powinność wspierania ofiar przestępstw, także poprzez nagłaśnianie i szerzenie krytyki procederu dokonywania naruszeń na poszczególnych grupach kobiet za pośrednictwem

---

36 Przepisy wykonawcze Chińskiej Republiki Ludowej do kar administracyjnych za naruszenie bezpieczeństwa publicznego, przyjęte na siedemnastej sesji szóstego Narodowego Kongresu Ludowego Chińskiej Republiki Ludowej w dniu 5 sierpnia 1986 r. i tegoż dnia ogłoszone zarządzeniem nr 53 Prezydenta Chińskiej Republiki Ludowej; zmienione na podstawie Decyzji o zmianie przepisów wykonawczych do kar administracyjnych za naruszenie bezpieczeństwa publicznego, przyjętych i ogłoszonych dnia na siódmej sesji ósmego Narodowego Kongresu Ludowego dnia 12 maja 1994 roku.

37 Ogólne Przepisy Prawa Cywilnego, przyjęte na szóstej sesji szóstego Narodowego Kongresu Ludowego dnia 12 kwietnia 1986 roku, i tegoż dnia ogłoszone zarządzeniem nr 37 Prezydenta Chińskiej Republiki Ludowej.

38 Zob. Y. Zhao, *Domestic Violence in China: in search of legal and social responses*, „Pacific Basin Law Journal” 2008, nr 18 (2), s. 229.

mass mediów. Podmiotowi takiemu przysługuje prawo zawiadomienia odpowiedniego urzędu powołanego do ścigania i rozpatrywania takich spraw zgodnie z postanowieniami prawa. UOPIK wyraźnie podkreśla ważną rolę kobiecych organizacji w procesie walki o równouprawnienie. Istotną regulację w tym zakresie stanowi artykuł 13, który jest adresowany wprost do *All-China Women's Federation* oraz innych organizacji kobiecych działających na różnych poziomach. Według treści przepisu, organizacje te powinny reprezentować kobiety poprzez branie aktywnego udziału w demokratycznym podejmowaniu decyzji, zarządzaniu i nadzorze nad sprawami państwowymi oraz społecznymi. Stowarzyszenia kobiece oraz ich członkowie powinni rekomendować zatrudnienie kobiet w kadrach organów państwowych, organizacji publicznych, przedsiębiorstw i instytucji.

Prawo małżeńskie z 1980 roku (znowelizowane w 2001 roku) ustanawia system małżeński oparty o zasady pełnej wolności w wyborze partnera na małżonka, monogamii oraz równouprawnienia kobiet i mężczyzn. Ustawa odcina się od dotychczasowej tradycji tzw. małżeństwa kontraktowego, które stanowiło *de facto* wymianę handlową wynegocjowaną pomiędzy rodzinami małżonków. W świetle postanowień artykułu trzeciego i czwartego ustawy, obecnie zawarcie związku małżeńskiego powinno być wyrazem zgodnej woli kobiety i mężczyzny, nie może być zatem wynikiem przymusu czy arbitralnej decyzji osoby trzeciej (na przykład rodziców). Zwalczany jest także praktykowany przez wiele lat zwyczaj przyjmowania posagu, bowiem artykuł 3 *in fine* zakazuje wymiany pieniędzy lub prezentów w kontekście małżeństwa. Ustawa w ogólnych postanowieniach zakazuje bigamii, dopuszczania się zdrady małżeńskiej, przemocy w rodzinie, porzucania oraz znęcania się jednego członka rodziny nad drugim. Aby wstąpić w związek małżeński, kobieta musi mieć ukończone co najmniej 20 lat. Artykuł 13 ustawy stanowi, że żona i mąż posiadają jednakowy status w rodzinie, co przeczy patriarchalnej tradycji w kulturze chińskiej, która dotychczas postrzegała mężczyznę jako głowę rodziny. Co ciekawe, w treści ustawy promowany jest model późnego zamążpójścia oraz późnego rodzenia dzieci (artykuł 6 *in fine*). Obydwe strony posiadają prawo do wystąpienia z pozwem o rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, przy czym mąż nie może wystąpić z powództwem rozwodowym w czasie, gdy żona jest w ciąży lub nie upłynęło jeszcze sześć miesięcy od porodu. Wskazane zastrzeżenie nie znajduje zastosowania, gdy w analogicznych okolicznościach to kobieta

żąda rozwodu. Małżonkowie mają prawo do dziedziczenia po sobie. Można zatem stwierdzić, że obecna regulacja prawa małżeńskiego oparta jest zatem na konstytucyjnych zasadach wolności wstąpienia w związek, monogamii oraz równouprawnienia.

Prawo pracy również deklaruje oficjalne równouprawnienie w kwestii dostępu do zatrudnienia oraz takiego samego wynagrodzenia niezależnie od płci. Ustawa w artykule trzynastym przyznaje kobietom prawo dostępu do pracy na równi z mężczyznami. Żaden pracodawca nie może odmówić zatrudnienia lub zawyżać wymogów przyjęcia na określone stanowisko ze względu na płeć, z wyjątkiem szczególnych rodzajów pracy lub zajmowanych stanowisk. Ograniczenia w tym przedmiocie zdają się stanowić raczej przejaw troski, aniżeli dyskryminacji, bowiem przykładowo zakazuje się wykonywania przez kobiety prac związanych z dźwiganiem ciężkich ładunków, których waga przekracza 25 kilogramów³⁹. Ustawa zawiera oddzielny rozdział poświęcony ochronie zatrudnionych kobiet oraz dzieci. Zakazane jest organizowanie udziału kobiet w pracy w kopalni, lub w warunkach określonych jako czwarty stopień intensywności pracy fizycznej. W czasie miesiączkowania kobieta nie może pracować na znacznych wysokościach, w niskiej temperaturze, w zimnej wodzie lub w warunkach określonych jako trzeci stopień intensywności pracy fizycznej. Zabronione jest także angażowanie kobiet ciężarnych lub karmiących piersią dziecko poniżej jednego roku życia w pracę odbywającą się w warunkach trzeciego stopnia intensywności pracy fizycznej. Kobiety karmiące lub ciężarne (powyżej siódmego miesiąca ciąży) nie mogą podejmować pracy na nocnych zmianach ani w ramach nadgodzin. Artykuł 62 ustawy zapewnia kobietom płatny, minimum 90 – dniowy urlop macierzyński. Prawo Pracy Chińskiej Republiki Ludowej, a także wydane do niego akty wykonawcze mają na celu przede wszystkim zapewnienie równych szans zatrudnienia, równorzędnego wynagrodzenia, a także ochronę kobiet w szczególnym stanie, np. ciąży. Należy jednak wskazać, że praktyka w tym zakresie zdaje się znacznie odbiegać od teorii. Pomimo promowania przez Państwo egalitaryzmu w zakresie płac, statystyki wskazują, że zarobki kobiet wciąż są mniejsze. Średni przychód

---

³⁹ Pkt 1 załącznika do Szczególnych Postanowień o Ochronie Pracujących Kobiet, przyjętego na dwusetnej sesji wykonawczej Rady Państwa w dniu 18 kwietnia 2012 roku, ogłoszonych przez premiera Chińskiej Republiki Ludowej Wen Jiabao 28 kwietnia 2012 roku.

kobiet w roku 1990 stanowił 77,5% przychodów mężczyzn w obszarach zurbanizowanych, a 79,0% w obszarach wiejskich. W następnych latach opisywana tendencja ulegała obniżeniu – w 2000 roku kobiety w miastach otrzymywały zaledwie 70,1% zarobków mężczyzn, w obszarach wiejskich – 59,6%. W 2010 roku średnia stawka wynosiła odpowiednio 67,3% i 56,0%⁴⁰.

Fundamentalne znaczenie dla ochrony praw kobiet ma Prawo Karne Chińskiej Republiki Ludowej z 1979 roku, penalizujące szereg czynów zabronionych przeciwko kobietom, w tym przestępstwo gwałtu, zmuszania do prostytucji, znieważenia, uprowadzenia i handlu kobietami. Analizując zagadnienie prawnokarnej ochrony kobiet w Chińskiej Republice Ludowej, można zauważyć, że często zagrożenie karą przewidziane w KKChRL jest wyższe niż za analogiczne przestępstwo stypizowane w polskim kodeksie karnym. Omawiane przepisy są uregulowane w dość kazuistyczny sposób, ponadto przewidują znaczną ilość typów kwalifikowanych czynu zabronionego. Ponadto warto zauważyć, że w szczególnie ciężkich wypadkach popełnienia określonych przestępstw na szkodę kobiety przewidziana jest nawet kara śmierci.

Zgodnie z treścią artykułu 236 KKChRL, „Kto gwałci kobietę z użyciem przemocy, przymusu lub w jakikolwiek inny sposób, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 10”. Za gwałt uznawany jest także stosunek seksualny z kobietą w wieku poniżej czternastu lat, przy czym w takim wypadku powinna być zasądzona surowsza kara. Omawiany przepis przewiduje także typ kwalifikowany przestępstwa gwałtu (zagrożony karą pozbawienia wolności nie niższą niż 10 lat, karą dożywotniego pozbawienia wolności, a nawet karą śmierci) ze względu na: rażące okoliczności jego popełnienia, zgwałcenie kilku kobiet (lub dziewczynek poniżej czternastego roku życia), dokonanie czynu w miejscu publicznym, gwałt zbiorowy lub spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, śmierci lub innych poważnych konsekwencji. Warto w tym kontekście zwrócić uwagę na fakt, że chińskie prawo karne – w przeciwieństwie do polskiego kodeksu karnego – przewiduje jedynie możliwość dokonania gwałtu na przedstawicielce płci żeńskiej, podczas gdy w polskim prawie karnym ofiarą omawianego przestępstwa może być każdy, zatem także mężczyzna. Analogicznie do gwałtu karalny jest czyn polegający na tworzeniu

⁴⁰ Zob. I. Attane, *Being a Woman in China Today: A Demography of Gender*, „China Perspectives” 2012, nr 4, s. 5.

sekty, sekretnej społeczności lub organizacji religijnej mającej na celu m.in. dokonywanie gwałtu na kobietach.

Artykuł 237 „Kto zachowuje się wobec kobiety nieprzyzwoicie, obraża ją przy użyciu przemocy, przymusu lub innych bezprawnych sposobów, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5”. W razie popełnienia opisywanego czynu przeciwko dziecku, kara powinna być surowsza. Natomiast w przypadku współsprawstwa lub popełnienia przestępstwa publicznie przewidziana jest kara pozbawienia wolności powyżej lat pięciu.

Artykuł 240 stanowi przestępstwo uprowadzenia i handlu kobietami lub dziećmi, zagrożone karą pozbawienia wolności od lat 5 do 10 oraz kumulatywnej kary grzywny. W typie kwalifikowanym przewidziana sankcja karna to pozbawienie wolności powyżej lat 10 oraz kumulatywna grzywna lub konfiskata mienia, w razie gdy podmiotem przestępstwa jest przywódca lub członek gangu zajmującego się porywaniem i sprzedażą kobiet oraz dzieci; w przypadku popełnienia opisywanego czynu zabronionego na trzech lub większej liczbie osób; zgwałcenia porwanej kobiety; podżegania lub zmuszania do prostytucji lub sprzedawanie osobie, która będzie opisany czyn przedsiębrać; porywanie kobiety przemocą, przymusem, „pod narkozą” w celach handlu; spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, śmierci lub innych poważnych konsekwencji; sprzedaż poza terytorium Chińskiej Republiki Ludowej. Zakazane jest także kupno porwanej kobiety (artykuł 241 KKChRL), zagrożone karą pozbawienia wolności do lat trzech. W przypadku gdy sprawca dokonuje zakupu kobiety w celach odbywania z nią stosunków seksualnych, odpowiada za popełniony czyn jak za gwałt.

W artykule 358 chińskiego KKChRL przewidziano przestępstwo zmuszania do prostytucji, które *nota bene* jest penalizowane już na etapie przygotowania do popełnienia czynu karą pozbawienia wolności od pięciu do dziesięciu lat oraz kumulatywną grzywną. W tym wypadku ustawodawca także przewiduje szereg okoliczności wpływających na wyższe zagrożenie – karą pozbawienia wolności powyżej lat dziesięciu lub karą dożywocia wraz z kumulatywną grzywną bądź konfiskatą mienia, między innymi w takich przypadkach jak zmuszanie do prostytucji kobiety poniżej czternastego roku życia, czy spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci. W szczególnie ciężkich przypadkach orzekana jest kara dożywocia bądź śmierci oraz konfiskata mienia. Karalne jest także pomocnictwo. Do prostytucji odnosi się także art. 359 KKChRL, penalizujący czyn kuplerstwa oraz stręczycielstwa, zagrożony

karą pozbawienia wolności do lat pięciu, aresztu lub dozoru publicznego oraz kumulatywną karą grzywny. W razie nakłaniania do prostytucji dziewczynki poniżej czternastego roku życia, sprawcy grozi kara powyżej pięciu lat pozbawienia wolności wraz z grzywną kumulatywną.

Należy jednak wskazać, że sam fakt istnienia odpowiednich regulacji prawnych niekoniecznie musi wiązać się z ich efektywnym stosowaniem w praktyce. Problemem jest nie tylko bierna postawa wielu kobiet będących ofiarami przestępstw, na którą składa się wiele czynników: tzw. syndrom wyuczonej bezradności, strach przed zemstą ze strony sprawcy, odrzuceniem społecznym, czy brak wiary w skuteczność środków prawnych; często zdarza się, że organy powołane do ścigania przestępstw, jak i sami sędziowie trywializują problem naruszania praw kobiet. Przykładowo, sędziowie mają tendencję postrzegania przemocy domowej jako wewnętrznego problemu danej rodziny. Często nawet nie dochodzi do wniesienia aktu oskarżenia, bowiem policja zazwyczaj doradza ludziom, aby pokojowo rozwiązywali swoje problemy, nie angażując organów publicznych. Natomiast w razie rozpatrywania sprawy przez sąd, wyroki dla sprawców zazwyczaj są łagodne⁴¹. Aktywność kobiet w walce o swoje prawa na drodze sądowej zdaje się być wyższa na poziomie spraw cywilnych. Zgodnie z wynikami ankiety przeprowadzonej przez Margaret Y.K. Woo pomiędzy 2002 i 2003 rokiem, zauważalna jest wyraźna dominacja kobiet w sporach cywilnoprawnych związanych z rozwodem (71,4% ankietowanych), pracą (57,1% ankietowanych) oraz sprawami mieszkaniowymi (70% ankietowanych)⁴². Problem stanowi jednak także relatywnie duża nieświadomość kobiet w przedmiocie przysługujących im praw. Zgodnie z wcześniej wspomnianą, aż 58% kobiet deklarowało posiadanie bardzo małej wiedzy na temat obowiązującego prawa, 19% twierdziło, że ich wiedza jest na przeciętnym poziomie, podczas gdy tylko 3% mogło pochwalić się wiedzą profesjonalną⁴³. Ponadto aż 69% ankietowanych kobiet stwierdziło, że nie wierzy w sprawiedliwość orzeczeń sądowych⁴⁴. Na podstawie przytoczonych badań można wysnuć wnioski, że na zmniejszenie efektywności prawa mającego chronić kobiety

41 Y. Zhao, *Domestic...*, *op. cit.*, s. 234.

42 Zob. M.Y.K. Woo, *Law, development, and the rights of the chinese women: a snapshot from the field*, „Columbia Journal of Asian Law” 2005, nr 19, s. 351.

43 *Ibidem*, s. 354.

44 *Ibidem*, s. 355.

ma także wpływ relatywnie niewielka świadomość na temat obowiązujących regulacji oraz niski poziom zaufania wobec organów procesowych.

Podjęty przez Chińską Republikę Ludową rozwój prawodawstwa w zakresie dążenia do równouprawnienia niewątpliwie odniósł pozytywne skutki w zakresie zwiększania dostępu kobiet do edukacji oraz pracy. Zgodnie ze statystykami przytoczonymi przez Brandona Levy'ego w artykule na temat statusu kobiet w Chińskiej Republice Ludowej, w 1949 roku poziom analfabetyzmu wśród kobiet wynosił aż 90%, a miał spaść poniżej 25% już w roku 1995. W 2007 roku 88,5% kobiet powyżej piętnastego roku potrafiło czytać i pisać. W 2009 roku niemal połowa absolwentów (48,2%) była płci żeńskiej. Co więcej, kobiety stanowiły aż 63% osób, które podeszły do testu GMAT sprawdzającego wiedzę z zakresu biznesu i zarządzania, standardowego egzaminu wstępnego do szkół biznesowych. W 2012 roku zatrudnienie posiadało 71,1% przedstawicielek płci żeńskiej w przedziale wiekowym od 18 do 64 lat. Kobiety wciąż pozostają mniejszością w parlamencie, ledwo przekraczając poziom 21%⁴⁵.

Podsumowując rozważania zawarte w niniejszym artykule, nie da się zaprzeczyć, że działania podejmowane przede wszystkim za czasów istnienia Chińskiej Republiki Ludowej znacząco zredukowały dysproporcję w statusie prawnym, społecznym oraz ekonomicznym kobiet, zwłaszcza w porównaniu do uprzednich tysiącleci historii cywilizacji chińskiej. Historyczna, odwiecznie niższa pozycja w hierarchii społecznej przypadająca kobietom silnie zakorzeniła się w mentalności chińskiej ze względu na tradycyjny patriarchalny model społeczeństwa, kulturę prawną oraz wpływy myśli filozoficznej, w tym przede wszystkim konfucjanizmu. Kobiety są świadome, że pomimo dynamicznych zmian społeczno-prawno-kulturowych na przełomie XX/XXI wieku, w Chinach wciąż obowiązują „podwójne standardy” względem płci. Warto przytoczyć w tym miejscu wypowiedź senior manager pracującej w pekińskim przedsiębiorstwie z kapitałem zagranicznym: „Nie uważam, aby mężczyźni i kobiety zajmowali równorzędną pozycję. Żyję w świecie zdominowanym przez mężczyzn i odczuwam tę nieuchwytną presję każdego dnia. Nie chodzi o to, że mężczyźni nas nie szanują. Mój mąż gotuje oraz wykonuje wiele prac domowych, lecz w powietrzu wciąż da się wyczuć męski szowinizm. W rzeczywistości mężczyźni nie sądzą, aby

⁴⁵ Zob. B. Levy, *The Status of Women in the People's Republic of China*, University of Houston 2012, s. 3.

kobiety dorównywały im intelektualnie⁴⁶. W zakresie regulacji prawnych Chińskiej Republiki Ludowej, takich jak: Konstytucja, Ustawa o ochronie praw i interesów kobiet, KKChRL, prawo pracy oraz prawo małżeńskie można mówić o oficjalnym zrównaniu kobiet i mężczyzn w świetle prawa, a także funkcjonowaniu wielu mechanizmów zarówno na poziomie prawa administracyjnego, cywilnego, jak i karnego, mających chronić kobiety przed dyskryminacją. Jednak sam tekst ustawy nie jest jeszcze wystarczający do osiągnięcia odczuwalnej zmiany, przejawiającej się w egalitaryzmie płciowym na wszystkich płaszczyznach życia społecznego. Można przypuszczać, że sytuacja kobiet z czasem będzie ulegała dalszej poprawie na wzór krajów zachodnich, ze względu na globalizację, działalność organizacji pozarządowych, promocję równouprawnienia oraz rosnącą „świadomość i oczekiwanie zdywersyfikowanego społeczeństwa.

Bibliografia

- Attane I., *Being a Woman in China Today: A Demography of Gender*, „China Perspectives” 2012, nr 4.
- Brown C.L., *The Rights and the Interests of Women in People’s Republic of China. Implementation of a new law*, [w:] *Modernizing China*, t. 62, Vajpeyi D.K. (red.), Brill 1994.
- Fairbank J.K., *Historia Chin. Nowe spojrzenie*, Gdańsk 1996.
- His M., *The New Marriage Law in The People’s Republic of China: Translations, development, and evaluation*, Manhattan 1965.
- Lee A.L., *Holding Up Half The Sky: Democracy and its Implications for Chinese Women*, „CUREJ: College Undergraduate Research Electronic Journal” 2009, <http://repository.upenn.edu/curej/101>.
- Levy B., *The Status of Women in the People’s Republic of China*, University of Houston 2012.
- Lipka A., *Siostry Kopciuszka. O krępowaniu stóp w Chinach*, „Loża Wschodu” 2012, nr 1(2).
- Mann S.L., *Gender and sexuality in Modern Chinese History*, Cambridge University Press 2011.
- Mosher S.W., *China’s One-Child Policy Toll Reaches 400 Million*, artykuł z 21 sierpnia 2011 roku na stronie internetowej Population Research

46 Zob. C. Chendong, cyt. za I. Attane, *Being a Woman...*, op. cit., s. 5.

Institute: <https://www.pop.org/content/chinas-one-child-policy-toll-reaches-400-million>.

Ortner S.B., *Is female to male as nature is to culture?* [w:] *Woman, culture and society*, Rosaldo M., Lamphere L. (red.), Stanford University Press 1974.

Rachwaniec-Szczecińska Ż., *Synowie jedynacy i znikające córki – o pozycji kobiet w Chinach*, [w:] *Pisma humanistyczne*, z. IX, Kandzia A., Kucharski M., Okraska T. (red.), Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego 2013.

Sidichmienow W., *Chiny. Karty przestości*, Warszawa 1978.

Woo M.K., *Law, development, and the rights of the Chinese women: a snapshot from the field*, „Columbia Journal of Asian Law” 2005, nr 19.

Zemanek A., *Córki Chin i obywatelki świata*, Kraków 2013.

Zhao Y., *Domestic Violence in China: in search of legal and social responses*, „Pacific Basin Law Journal” 2008, nr 18 (2).